

ماهنامه علمی تخصصی پایا شهر

ISSN ۲۹۸۰-۷۷۸۶

زمان چاپ: ۱۴۰۲/۰۴/۲۰

شماره مجوز مجله: ۸۰۴۰۰

روش تدریس خداشناسی در دوره ابتدایی

مهدی تپه رشی^۱، محمد همتی^۲

۱- درجه علمی (یا سمت کاری) نویسنده اول: لیسانس علوم تربیتی آموزش ابتدائی (آموزگار)

۲- درجه علمی (یا سمت کاری) نویسنده دوم: لیسانس علوم تربیتی آموزش ابتدائی (آموزگار)

آدرس پست الکترونیک نویسنده رابط: hemati6681997@gmail.com

چکیده:

در این مقاله سعی بر آن شده است که مفهوم خداشناسی مشخص شود و روش های نزدیکی به خدای مهربان بررسی شود تا معلمان گرانقدر بتوانند با استفاده از آن، روش های تدریس خود را سامان داده، اصلاح کرده یا براساس آن روش تدریس نوینی برای تدریس خداشناسی به دانش آموزان ابتدایی اتخاذ کنند. البته که روش تدریس خداشناسی در هر پایه ای بر مبنای درک و میزان ظرفیت و پذیرش دانش آموزان آن پایه موثر است بنابراین لازم است همکاران گرامی به این مهم، توجه تام داشته باشند و روش تدریس خداشناسی را در همه دروس ابتدایی و بخصوص کتاب های هدیه های آسمان و آموزش قران کریم به کار گیرند.

ماهنامه علمی تخصصی پایا شهر

ISSN ۲۹۸۰-۷۷۸۶

• مقدمه :

انسان شایستگی رسیدن به همه‌ی کمالات الهی را دارد و آفریده شده تا خلیفه‌ی خداوند بر روی زمین شود. برای رسیدن انسان به چنین مقامی نیاز است تا در مسیر دین قدم بردارد و در جهت آن رشد کند. در این راه افراد و گروه‌های مختلفی با انسان همراه هستند و می‌توانند به عنوان راهنما، او را در مسیر دین تربیت کنند و به بالا ببرند یا در مسیر غیر دینی او را از مقصد دورتر کنند. جامعه‌ی دینی نیاز به تربیت دینی دارد تا افراد در آن استعدادهایشان را شکوفا سازند. شیوه‌ی تربیتی مدرسه بر شخصیت دانش آموزان بسیار مؤثر است. تربیت در همه‌ی ابعاد اعتقادی، عبادی و اخلاقی با توجه به ابعاد وجودی انسان کار ساده‌ای نیست. لذا لازم است همه‌ی عوامل مؤثر بر تربیت در مدرسه و خارج از آن به طور هماهنگ به تربیت افراد بپردازند.

فلسفه بعثت انبیا به صراحت کتب آسمانی به ویژه قرآن کریم، سعادت انسان است. در اهمیت تربیت دینی همین بس که صد و بیست و چهار هزار پیامبر مبعوث شدند تا به این مهم بپردازند. همچنین پیامبر اسلام نیز از میان افراد امی برگزیده شده است (جمعه/۲) تا انسان‌ها به سعادت برسند. در جامعه‌ی امروز مدرسه از جایگاه مهمی در تربیت دانش آموزان برخوردار است و می‌تواند فعالیت خود را در این زمینه در جهت مثبت و یا منفی به انجام برساند. بنابراین ضروری به نظر می‌رسد که چگونگی تربیت دینی در مدرسه و آسیب‌های احتمالی آن مورد بررسی قرار گیرد.

اهمیت معلم در اسلام، بیانگر نقش و کاربرد او در جامعه است. اگر نقش معلم حیاتی نبود اسلام تا این حد به او بها نمی‌داد. در اسلام معلم از چنان ارزش و جایگاهی برخوردار است که خداوند در نخستین آیات نازل شده بر پیامبر(ص)، خودش را معلم معرفی می‌کند: «بخوان به نام پروردگارت که جهانیان را آفرید. انسان را از خون بسته سرشت، بخوان! و پروردگارت کریم‌ترین است، همان که آموخت با قلم، آموخت به انسان آنچه را که نمی‌دانست.» (علق، ۱-۵). پیامبر(ص)

همان گونه که یک ساختمان نیاز به طرح و نقشه و سازنده‌ای دارد، بنای عظیم و شکوهمند این عالم نیز در گرو وجود خالق است که از آگاهی و توان لازم برخوردار باشد و او خداوند یکتاست. معلم برای فهم هر چه بیشتر دانش آموزان را به نزدیک ساختمانی می‌برد که عده‌ای مشغول ساخت و تکمیل آن هستند تا آنها زحمات و تلاش‌های فراوانی را که جهت بنای آن صورت می‌گیرد مشاهده

ماهنامه علمی تخصصی پایا شهر

ISSN ۲۹۸۰-۷۷۸۶

کنند. سپس از آنان می خواهد تا به محیط طبیعی اطرافشان و عظمت آسمان با دقت بنگرند و در شکوهمندی آن مدتی تفکر کنند و آن گاه نتیجه می گیرند: حال که ساختمانی به این کوچکی نیازمند سازنده ای است این زمین و آسمان نیز که بسیار عظیم تر و شکوهمندتر می باشد محتاج خالق آگاه و تواناست.

اشاره به وجود نظم در مخلوقات عالم و با ذکر مثال هایی از نعمت های الهی که کودکان در محیط اطراف خود با آن ها سر و کار دارند، می توان به این نتیجه رسید که چنین نظمی خود به خود پدیدار نمی شود و باید ناظمی با شعور و توانا این نظم و هماهنگی را در آنها قرار داده باشد. برای آموزش این مطلب می توان از دانش آموزان خواست تا موقعیتی را تصور کنند که محیط طبیعی اطرافشان نظم و هماهنگی خود را از دست بدهد، مثل این که اعضای بدن آدمی یا اعضای بدن حیوانات با یکدیگر جابه جا شوند آن گاه این تصورات را نقاشی کنند و به توصیف و گفتگو پیرامون نتایج آن بپردازند یا به صورت نمایش اجرا کنند. داستان ها و نمونه های تاریخی می تواند در این آموزش راه گشا باشد در ادامه به چند نمونه از آنها اشاره می گردد:

نمونه اول: فردی خداشناس از کوچه ای عبور می کرد. شخصی با عجله خود را به او رساند و گفت: در یک دقیقه خداوند را به من معرفی کن. مرد خداشناس گفت: آیا تو هستی یا نیستی؟ آن مرد جواب داد: من هستم و در بودنم شکی ندارم. شخص خداپرست گفت: آیا تو خودت، خودت را ساخته ای؟ او گفت نه! هم وسیله ای ندارم و هم بلد نیستم. آن گاه مرد خداشناس با لبخند گفت: پس تو باید سازنده ای داشته باشی که بداند چه بسازد و بتواند بسازد ما نام او را خدا می گذاریم.

نمونه دوم: بحث و گفتگوی حضرت ابراهیم (ع) با نمرود، زمانی که نمرود ادعای خدایی کرد و تمام صفات الهی را به خود نسبت داد، ابراهیم (ع) با خاطری مطمئن و بیانی ساده در پاسخ او گفت: پروردگار من کسی است که جان می بخشد و جان می ستاند، تنها اوست که مردم را به وجود می آورد و می میراند و عوالم بی شمار می آفریند و آن را تا پایان عمر مقرر و اجل مقدرش بر پا می دارد. نمرود که سر مست غرور خود بود گفت: من نیز هر که را اراده کنم عفو می کنم و جان در بدن او باقی می گذارم و هر که را بخواهم با فرمان خود جان از او می گیرم. در این جا ابراهیم استدلال دیگری گفت: خدای من خورشید را هر صبح از شرق طلوع

ماهنامه علمی تخصصی پایا شهر

ISSN ۲۹۸۰-۷۷۸۶

می دهد اگر حکومت جهان هستی به دست و قدرت توست آن را از مغرب طالع کن . در این جا او مبهوت و خاموش ماند و همگان دریافتند که او شایسته خدایی نیست و خالق این عالم تنها خداست .

نمونه سوم: محاجه حضرت ابراهیم (ع) با بت پرستان و شکستن بت بزرگ ، محاجه با ستاره پرستان ماه و خورشید پرستان و استدلال پیرزن با چرخ ریسندگی خود در حضور پیامبر اسلام (ع) از جمله دیگر مطالب مناسب در این زمینه می باشد بهترین روش آموزشی آنها شیوه نمایشی است که توسط کودکان و با راهنمای معلم انجام می شود .

شناخت خدا برای کودک امر مهمی است. برای آموزش خداشناسی به کودکان روش های متعددی وجود دارد که می توان از آنها در راه معرفی صحیح خداوند و صفات او به کودکان بهره گرفت. در سیره تربیتی معصومین(ع) نیز چهار کلید اصلی مشاهده می شود که عبارتند از:

مفروض گرفتن اصل وجود خدا؛ استفاده از دلایل روشن و قابل فهم؛ تاکید بر معرفی خدا از راه صفات؛ ایجاد ارتباط با خدا و حفظ آن (که آثاری چون تقویت، رشد و ارتقای ایمان به خدا و انس با خدا و محبت او را در پی دارد). [۱]

۱-اهمیت داستان

دانش آموزان الفتی شیرین و باور نکردنی با داستان دارند. برخی از مشکلات بزرگ رفتاری دانش آموزان را می توان با طرح داستان تغییر داد یا آمادگی ذهنی تغییر را در آنها به وجود آورد. همچنین می توان از داستان برای انتقال بهتر مفاهیم بهره گرفت؛ شیوه ای که عملاً در قرآن توصیه شده است.

در معرفی خدا به دانش آموزان نیز زمینه استفاده از این روش بسیار مهیاست. سوره های مختلف قرآن، سیره و روش زندگی پیشوایان دینی، روش بزرگان و دانشمندان و نیز منش انسان های بزرگی که با تکیه بر قدرت خداوند توانسته اند کارهای بسیار مهمی در زندگی خود داشته باشند، می توانند در خدمت خداشناسی دانش آموزان قرار گیرند. در اجرای موفق این روش، توجه به چند نکته سودمند است:

ماهنامه علمی تخصصی پایا شهر

ISSN ۲۹۸۰-۷۷۸۶

الف- کودکان تا سن سه سالگی و برخی دوره های دیگر، بین واقعیت و افسانه های خیالی تفاوتی قائل نیستند. آنها هر داستانی را که درباره ادیان و انبیاء(ع) گفته شود، باور خواهند کرد. حتی ممکن است وانمود کنند که خود یکی از شخصیت های داستان هستند، چرا که تفکیک میان واقعیت و آنچه در خیال او می گذرد، برای کودک مشکل است. داستان های جذاب و شخصیت های آن برای کودکان بسیار قابل باورتر و واقعی تر از توصیه های اخلاقی و تربیتی مجرد و ذهنی هستند. برای آموزش درس های بزرگ زندگی به فرزند خود، از داستان استفاده کرده و از هر گونه موعظه و سخنرانی اجتناب کنید.

ب- در طرح داستان های دینی باید دقت کرد که از بیان وقایعی که مربوط به عذاب ها و سخت گیری های خداوند بر بندگان می شود، خودداری کرده و بیشتر به بازگویی داستان هایی پرداخته شود که چهره ای صمیمی و مهربان از پروردگار را به نمایش می گذارند.

ج- سعی کنید از داستان های فرهنگ و مذهب خودتان استفاده کنید. مانند داستان حضرت یونس(ع) که مفاهیمی چون ناامید نشدن از رحمت خداوند و توبه کردن پس از آگاه شدن از اشتباه و خطای خود در آن نهفته است.

۲-محبوب خدا بودن

دانش آموزان وقتی بدانند که مورد علاقه خداوند است و هدایای فراوانی از سوی خداوند مانند پدر و مادر مهربان، دوستان خوب، بدن سالم و بانشاط و خوراکی های لذیذ و...، به او داده شده است، ارتباط بهتری با او برقرار کرده، زمینه اولیه شناخت بهتر خداوند در او شکل می گیرد. ضروری است که این تصور در ذهن کودک استقرار یابد که خدا او را دوست دارد و می خواهد او فردی شایسته و خوشبخت گردد، او دوست داشتنی، مهربان و صمیمی تر از پدر و مادر است.

ماهنامه علمی تخصصی پایا شهر

ISSN ۲۹۸۰-۷۷۸۶

۳- استفاده از مثال

تمثیل های مناسب به وجود آورید. مثلاً می توانید خوبی را به روشنایی و بدی را به تاریکی تشبیه کنید چون دانش آموزان شب را دوست ندارند. برای دانش آموزان بزرگ تر، خدا را به نوری تشبیه کنید که بر همه چیز می تابد و آنها را روشن می کند و همه جا حضور دارد. تمثیل باعث عینی و ملموس تر شدن مفهوم خدا برای فرزندان خواهد شد.

معانی و محتوای تمثیل ها را مورد تاکید قرار دهید. برای درک مفهوم حضور خدا در همه جا، نور، تمثیلی بسیار غنی است.

۴- استفاده از تجربیات روزمره

اگر می خواهید آموزش اعتقادات بنیادین را برای فرزندان جذاب نمایید و نیاز او را تقویت کنید، آنها را با زندگی روزمره فرزندان پیوند دهید، راه های متعددی برای این کار وجود دارد:

- مفاهیم بدیهی و یقینی را در اوایل دوران کودکی فرزندان پایه ریزی کنید.

- هیچ گاه نظریه ای رسمی را برای فرزندان تکرار نکنید مگر اینکه توانایی درک آن را دارا باشد.

- اگر فرزندان کمتر از هشت سال سن دارد، به صورت ساده، مطلق و غیررسمی فکر می کند. او ممکن است بتواند فقط کمی فراتر از معنی ظاهری جملات را درک کند. دانش آموزان در این سن نیاز به تذکر و تکرار دارند. همیشه باید به آنها گفت: «خدا به تو کمک می کند که کارهای خوب را انجام دهی».

- اگر فرزندان در سن نوجوانی قرار دارد، قادر به درک معانی توصیه های شما خواهد بود، زیرا ذهن منطقی او شکل گرفته است.

- اصول اعتقادی را با تجربه روزمره فرزندان مرتبط کنید. تجربه روزمره فرزندان را مدخلی برای ورود به بحث درباره اصول اعتقادی قرار دهید.

ماهنامه علمی تخصصی پایا شهر

ISSN ۲۹۸۰-۷۷۸۶

- احساسات و عواطف دانش آموزان را باید با استدلال منطقی او همراه کرد. از فرزندتان بپرسید وقتی که می فهمد خدا کیست، چه انتظاری از او دارد و در مورد خدا چه احساسی به او دست می دهد؟

- مثال ها و موارد تجربی را به سمت دستیابی به اصول اعتقادی هدایت کنید.

- برای آموزش یک اصل، از داستان های مختلفی استفاده کرده، در نهایت با طرح سؤالاتی او را راهنمایی کنید تا قادر به درک اصول مورد نظر از متن داستان ها باشد. مثلاً بپرسید: در همه این داستان ها، خدا چه کار واحدی انجام داد؟ ارتباط بین خدا و انسان ها در این داستان ها، چه چیزی را به ما می آموزد؟

۵-آشنایی با نمونه های ایمان

مقصود اصلی از خدانشناسی، نشان دادن تجلیات خداپرستی در زندگی انسان است. پس باید صحنه هایی از زندگی یک خداپرست واقعی متناسب با سنین دانش آموزان هر دوره نشان داده شود. فرزندتان را با نمونه های عالی ایمان محکم و قوی آشنا سازید. چنین نمونه هایی را می توانید در میان مؤمنانی که در قید حیات هستند، بیابید. همچنین می توانید نمونه هایی را در داستان های گذشتگان و زندگینامه مؤمنان پیدا کنید.

۶-الگوی موفق از ایمان

شما بهترین مثال و الگو برای فرزندتان هستید. دانش آموزان بخصوص در خردسالی، به شدت تحت تأثیر رفتارها و باورهای والدین خود قرار داشته، از آنها تقلید می کنند و آنچه را در این دوران فرا می گیرند تا آخر عمر همراه خواهند داشت. لذا برای آموزش فرزندتان درباره خدا، بهتر است از خودتان آغاز کنید. اعتقاد و ارتباط خود با خدا را مورد بررسی قرار دهید، زیرا هر نوع رابطه ای که داشته باشید به طور ناخودآگاه به فرزندتان منتقل خواهد شد. شما می توانید الگوی خوبی برای رشد و پرورش ایمان فرزندتان باشید، به شرطی که در لحظات تردید و ناامیدی زندگی تان بتوانید با خردمندی، صداقت و تواضع در راه ایمان قدم بردارید.

ماهنامه علمی تخصصی پایا شهر

ISSN ۲۹۸۰-۷۷۸۶

اگر دانش آموزی والدین خود را قابل اعتماد، مهربان و قابل دسترسی بدانند، احتمالاً خدا را نیز دارای چنین صفاتی تصور خواهد کرد. والدین در نحوه درک فرزندشان از خدا بیشترین تأثیر را دارند. روابط تنگاتنگ و روزمره دانش آموزان با والدین، تأثیر زیادی در نحوه درک آنها از خداوند دارد. عکس این رابطه نیز وجود دارد.

شما می توانید با روش های زیر برای فرزندتان الگویی موفق از ایمان باشید:

- تلاش برای آموختن درباره خدا: فرزندتان باید مشاهده کند که شما درباره خدا می اندیشید، به مطالعه کتاب هایی در این زمینه علاقه دارید و خدا را عبادت می کنید.

- متواضع بودن در اعتقادات مذهبی: فرزندتان با مشاهده سعه صدر شما در تحمل عقاید دیگران، عدم تعصب در عین داشتن یقین و احترام به نظرات مخالف، حتماً به اعتقادات شما علاقه مند خواهد شد، زیرا رفتار جذاب شما را مصداق باورهایتان می داند.

- گفت و گو با فرزند خود درباره مشکلات زندگی در فرصت های مناسب و اعتماد به خداوند به صورت عملی در حل مشکلات زندگی.

- الگو بودن در رفتار: بیان صفات خداوند برای دانش آموزان اگر چه آموزنده است، اما کافی نیست. رفتار و طرز تلقی شما، تأثیری بیش از گفته هایتان بر باور فرزندتان دارد. قضاوت ها، عقاید، شوخی ها، نوع دوستانی که دارید و یا نوع توجه شما به مسائل، توسط فرزندتان دریافت و جذب شده، شخصیت او را شکل می دهد.

- مشارکت دادن فرزندان در کمک به دیگران: بخشندگی به دیگران و استمداد از دیگران را به فرزندتان بیاموزید. انبیاء(ع)، انسان هایی بودند که زندگی خود را وقف دیگران کردند، با این وجود برای آب، غذا و جلب حمایت، از دیگران کمک می طلبیدند.

۷-ارتباط با طبیعت

رحمت خدا با مشاهده پدیده هایی چون بازگشت پروانه ها پس از پروازی طولانی، راه رفتن ضعیف گوساله پس از تولد و زنده ماندن پرندهگان در زمستانی سرد، قابل درک است. قدرت خدا در عظمت کهکشان ها و پیچیدگی حیات دیده می شود. محبت و زیبایی

ماهنامه علمی تخصصی پایا شهر

ISSN ۲۹۸۰-۷۷۸۶

خدا در رنگ های طبیعت و مناظر طبیعی متجلی است. لذت خدا از آفرینش خود(۲) را می توان در تنوع و گوناگونی موجودات مشاهده کرد. لطیف بودن خداوند و توجه او به کوچک ترین جزئیات را می توان در آفرینش انسان مشاهده کرد. با آمدن برف و باران، با شکفتن گل ها، با دیدن نوزاد حیوانات و با هر جلوه و زیبایی که در طبیعت به چشم می خورد، باید یاد خدا را در خاطر فرزندان زنده کرد.

• با روش های زیر ارتباط فرزندان را با طبیعت افزایش دهید:

- ۱- با دانش آموزان تان پیاده روی کرده، از مشاهده گیاهان و سایر موجودات زنده لذت ببرید.
- ۲- با دانش آموز خود به پارک ها و دشت و صحرا بروید.
- ۳- از تماشای آسمان و طلوع و غروب آفتاب لذت ببرید.
- ۴- از باغ وحش و آکواریوم دیدن کنید.
- ۵- به کوهنوردی و ماهی گیری بروید و در حیاط منزل خودتان باغبانی کنید.
- ۶- توجه به طبیعت را به فرزندان بیاموزید.
- ۷- گاهی اوقات با فرزند خود در مکانی آرام نشسته و محو تماشای طبیعت شوید.
- ۸- رنگ های گوناگون طبیعت مثل قرمز، زرد، آبی، نارنجی و طیف متنوع رنگ سبز را جست و جو کرده، به تنوعی که دارند، توجه کنید.
- ۹- به صداهای متنوع گوش کنید. صدای پرندگان، به هم خوردن برگ درختان و حرکت آب و...

ماهنامه علمی تخصصی پایا شهر

ISSN ۲۹۸۰-۷۷۸۶

- ۱۰- به تماشای محل زندگی موجودات مختلف بروید: آشیانه پرندگان، کندوی زنبورها، لانه مورچه ها، محل زندگی ماهیان و...
- ۱۱- مجموعه ای از دانه های گیاهی، برگ درختان، پر پرندگان و صدف یا ماهیان را تهیه کنید.
- ۱۲- برای آشنا شدن با انواع پرندگان و گل ها از کتاب های راهنما استفاده کنید.
- ۱۳- انواع پرندگانی را که می توانید ببینید مورد توجه قرار دهید و هر مورد را یادداشت کنید.
- ۱۴- از مناظر طبیعی عکس بگیرید و یا آنها را نقاشی کنید.
- ۱۵- با استفاده از ذره بین، میکروسکوپ و یا تلسکوپ به مطالعه جزئی تر طبیعت بپردازید.
- ۱۶- بین خدا و طبیعت ارتباط برقرار سازید.
- ۱۷- به دانش آموز توضیح بدهید که خدا، تنوع موجودات را دوست دارد. خدا طراح بزرگی است. خدا قدرت فوق العاده ای دارد. خدا به کوچک ترین ذرات نیز اهمیت می دهد و خدا با عظمت است.
- ۱۸- از فرزندان بپرسید که هنگام مشاهده غروب آفتاب، جنگل، آبشار و پرندگان چه تصویری از خدا به دست می آورد.
- ۱۹- آیاتی از قرآن را بخوانید که در زمان و شرایط شما مصداق داشته باشد. مثلاً وقتی که از مشاهده ستارگان در حیرت فرو می روید، به آیاتی مراجعه کنید که درباره خلقت آسمان ها و زمین توضیح دهند.
- ۲۰- حتی دیدن یک فیلم از شگفتی های آفرینش، فرصتی برای گفت و گو درباره خدا و قدرت اوست.

ماهنامه علمی تخصصی پایا شهر

ISSN ۲۹۸۰-۷۷۸۶

۸- طرح سوالات

آموزش همیشه از طریق نصیحت یا توصیه امکان پذیر نیست؛ گاهی از طریق طرح سوالات مختلف و فرصت دادن به دانش آموز برای یافتن پاسخ آنها ممکن می شود. مؤثرترین و تحول آفرین ترین روش آموزش این است که ذهن یادگیرنده را بر تفکر، تجربه، سؤال و کشف متمرکز کنیم و صرفاً نقشی کمکی برای خود قائل باشیم. با اعتقاد به این روش، سوالات دانش آموزان برای ما ارزش پیدا می کنند و به آنها اهمیت خواهیم داد و خود نیز با طرح سوالات آموزنده به فرزندان مان آموزش می دهیم.

اما:

- ۱- از افراط در طرح این سوالات خودداری کنید تا فرزندتان خسته نشود.
- ۲- سوالات را جدی طرح کنید و به فرزندتان وقت کافی بدهید تا درباره آنها فکر کند و سنجیده پاسخ دهد. سؤالی که با تمام وجود پرسیده شود و شنونده را به تفکر وا دارد.
- ۳- سوالات را با متانت طرح کنید، گویی برای خود سؤال طرح می کنید، چرا که خود نیز در حال یادگیری هستید.
- ۴- انتظار نداشته باشید فرزندتان همان پاسخی را ارائه دهد که مورد نظر شماست، زیرا هر شخصی درک خاصی از یک سؤال دارد و عقاید خود را به نحو ویژه ای ابراز می کند.
- ۵- سوالات را طوری مطرح کنید که فرزندتان با زبان و درک خودش به آنها پاسخ دهد. از او انتظار ارائه پاسخ های آماده و کلیشه ای نداشته باشید.
- ۶- به پاسخ فرزندتان با دقت و توجه فراوان گوش دهید و در برابر نظر او جبهه گیری نکنید تا نوعی اعتماد و درک متقابل بین شما ایجاد شود.

ماهنامه علمی تخصصی پایا شهر

ISSN ۲۹۸۰-۷۷۸۶

۷- سؤالاتی طرح کنید که متناسب با سن و درک و موقعیت فرزندان باشد.

۸- مهم ترین نکته در طرح سؤال این است که هدف از طرح آنها ارائه پاسخ های آماده به فرزندان نیست بلکه وادار کردن وی به تأمل و تفکر و در نتیجه، رشد ایمان و ادراک اوست.

۹- اهمیت تفکر

سعی کنید برای فرزندان شرایطی را فراهم آورید که عادت تفکر در سکوت و تنهایی در وی پرورش یابد. پیشنهادهای زیر به شما کمک می کند تا شرایطی را برای آموزش فرزندان در خصوص تفکر در آرامش و تنهایی فراهم آورید:

۱- زمان و مکان ثابتی را برای تفکر در خلوت و آرامش تعیین کنید. اوقات نماز زمان منظم و مناسبی برای خلوت کردن با خود و خداست.

۲- تفکر در تنهایی را به فعالیتی خانوادگی تبدیل کنید.

۳- روش تفکر در اوقات تنهایی، باید متناسب با سن و علائق فرزندان باشد.

۴- شاید بهترین روش برای بچه های چهار تا پنج ساله این است که آنها را با اسباب بازی هایشان تنها بگذارید تا با آنها ارتباط برقرار کنند. می توانید داستانی برای آنها تعریف کنید، کتابی را برای نقاشی کردن در اختیارشان قرار دهید و یا او را با نوار قصه مناسبی تنها بگذارید تا خودش به آن گوش کند.

۵- وقتی که فرزندان قادر به نوشتن شد، حتی اگر انشای خوبی ندارد یا کلمات را اشتباه می نویسد، یکی از مفیدترین کارها این است که از او بخواهید تا درباره فعالیت های روزانه اش یادداشتی تهیه کرده، دفتر خاطراتی برای خود درست کند. به او توضیح دهید که در دفتر خاطرات باید داستان خودش را بنویسد. او می تواند احساساتش را درباره رویدادهای زندگی اش و چیزهایی را که به نظر او مهم بوده و ارزش به یاد ماندن دارند، در این دفتر بنویسد. بچه های بزرگتر را تشویق کنید که از خلاصه نویسی اجتناب کرده و

ماهنامه علمی تخصصی پایا شهر

ISSN ۲۹۸۰-۷۷۸۶

جزئیات بیشتری را در یادداشت های خودشان توضیح دهند. از آنها بخواهید که در نوشته هایشان صادق بوده، مطمئن باشند که بدون اجازه آنها هرگز نوشته هایشان را نخواهید خواند. به این قول خود، حتی در غیاب فرزندان وفادار باشید.

۶- علاوه بر تشویق فرزندان به تهیه یادداشت روزانه، کتاب هایی در اختیار او قرار دهید تا مطالعه کند و وسایلی برای او تهیه کنید تا به کارهای هنری بپردازد.

۱۰- عبادت دسته جمعی

از توصیه های مهم اسلام، اهتمام به عبادت [۲] و سفارش اعضای خانواده به آن است. در مرحله اول، فرد باید خود به رفتارهای عبادی اهتمام ورزد تا الگویی مناسب برای سایر اعضا باشد. در متون دینی آمده است که فرزندان خود را در هفت سالگی به نماز سفارش کنید. [۳] این سفارش می تواند به شیوه های گوناگونی اجرا شود که برخی از آنها مانند روش الگوگیری، تأثیرگذارتر خواهد بود. [۴] بر این اساس و در راستای معنوی سازی زندگی روزمره خود، اوقات ثابتی را به عبادت خانوادگی اختصاص دهید. از طریق عبادت دسته جمعی می توانید فرزندان را با درک خود از خدا آشنا ساخته، او را در ارزش ها، امیدها و ناامیدی ها، سؤال ها و پاسخ ها و توانایی های معنوی خود مشارکت دهید. در این اوقات می توانید تکیه گاه های معنوی خود و منابعی را که به شما قدرت می دهند به او نشان دهید.

می توانید در محیط خانواده به صورت جماعت، نماز بخوانید. اگر فرصت یا امکان برپایی نماز جماعت روزانه را در منزل ندارید، لاقلاً می توانید در اوقاتی مثل سر سفره غذا، به شکرگزاری دسته جمعی بپردازید. شما می توانید مراسم و سالگردهایی را که به مناسبت های مختلف برگزار می کنید، به ایامی برای تفکر و اندیشیدن تبدیل کنید.

ماهنامه علمی تخصصی پایا شهر

ISSN ۲۹۸۰-۷۷۸۶

عبادت یا فعالیت معنوی دسته جمعی اعضای یک خانواده، تأثیر پایداری در رشد معنوی کودکان دارد. این نوع فعالیت ها موجب می شوند تا محیط خانه به مکانی معنوی و مقدس تبدیل شود. [۵]

تقدیر و تشکر

خداوند سبحان عمر اساتید علوم مختلف را که در آسمان علم و دانش مانند ستارگانی درخشانند طولانی گرداند که مانع از ان می شوند که علم جویان در شب تاریک جهل راه دانایی را گم نکنند. تقدیر و تشکر فراوان برای استاد گرانقدر دکتر حمید رضا ارزنگ و آرزوی طول عمر و سلامتی برای ایشان.

منابع:

[۱] محمد داوودی، سیره تربیتی پیامبر(ص) و اهل بیت(ع)، ج ۲، ص ۴۶-۴۷.

[۲] بقره، ۲۳۸ و نساء، ۱۰۳.

[۳] کلینی، اصول کافی، ج ۳، ص ۴۰۹.

[۴] نهج البلاغه، حکمت ۷۳. [۵] ماهنامه پیام زن، شماره ۲۴۴.